

اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی در بوته اشتراک و افتراق

دکتر مونا احمدلو^۱، احمد سالاری^۲، مهدی ناصر^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۰

چکیده

تضمین تعهدات ناشی از معاملات تجاری و بازرگانی یکی از مباحث مهم در عرصه تجارت بین‌الملل با توجه به گستردگی این حوزه از تجارت است. اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، دو ابزار مهم دارای کارکرد تضمینی هستند. کاربرد این دو ابزار مهم در عرصه تجارت بین‌الملل، ضرورت تبیین اشتراک و تفاوت آن‌ها را نشان می‌دهد. به عبارت بهتر با مشخص شدن موارد تشابه و افتراق این دو وسیله تضمین، تجار امکان استفاده از هر یک را بر مبنای نیاز خود خواهند داشت. در پژوهش‌های انجام‌شده، به توضیح هر یک از این دو وسیله، به صورت جداگانه پرداخته شده است اما مقایسه جامعی بین آن‌ها انجام نشده است که این امر خود، ضرورت پژوهش حاضر و اهمیت نگرش به شباهت و تفاوت‌های این اسناد را آشکار می‌سازد. در این پژوهش ابتدا به هر یک از این دو وسیله تضمین، جهت فراهم ساختن امکان مقایسه، پرداخته شده است و سپس وجوه اشتراک و افتراق آن‌ها ذکر می‌شود. این دو مکانیسم تضمین دارای وجوه اشتراک و افتراق زیادی هستند. به صورت خلاصه از جمله شباهت این دو مکانیسم تضمین می‌توان در ماهیت، لازم بودن، اسناد محور بودن، مستقل و معلق بودن، هدف و عملکرد، صدور توسط بانک‌ها اشاره کرد و از جمله تفاوت‌های آنان نیز می‌توان به شکل و ساختار، مقررات حاکم بر هر یک، تأیید اعتبارنامه و ... اشاره کرد. در ادامه ضمن تحلیل مقررات موجود به این وجوه پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: اعتبار اسنادی تضمینی، ضمانت‌نامه‌های بانکی، تعهدنامه، ISP98، URDG 758، بانک ثانویه.

^۱ دکترای فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات- دادیار و سرپرست اجرای احکام دادرسی ناحیه ۲ تهران

^۲ نویسنده مسئول، دانشجوی دکترای حقوق خصوصی دانشگاه علوم قضایی- بازپرس دادرسی عمومی و انقلاب کرمان

^۳ دانشجوی دکترای حقوق خصوصی دانشگاه علوم قضایی- دادیار نظارت بر ضابطین و تحت نظرگاه‌های دادرسی عمومی و انقلاب تهران

مقدمه

با توجه به جهانی‌شدن و شکل‌گیری دهکده جهانی، تجارت و به تبع آن علم حقوق نیز از این تحولات به دور نمانده و بازرگانان و تجار نیز درصدد توسعه فعالیت تجاری خود برآمده‌اند. علم حقوق نیز که عهده‌دار تنسيق امور و نظم دادن به امور اجتماعی است؛ به تبع این نوآوری‌ها و ابتکارات تجار و سازمان‌های تجاری، سعی در توسعه قوانین و جمع‌آوری عرف‌ها و رویه‌های تجاری نموده است. همان‌گونه که در بستر سنتی و داخلی تجارت، نگرانی‌های ناشی از عدم وفای به عهد و عهدشکنی سبب می‌شود تا از مکانیسم‌های تضمین استفاده شود؛ این نگرانی و عدم اعتماد در معاملات بین‌المللی دوچندان است. علاوه بر همان ملاحظات تجارت داخلی، مسائل سیاسی و نظامی (جنگ‌ها)، نظام‌های حقوقی و سیستم‌های قضایی کشورهای مختلف، تفاوت‌هایی که در برخی از کشورها بین رسیدگی به دعاوی مربوط به اتباع خارجی و اتباع خود وجود دارد^۱؛ بعد مسافت، ناآشنایی به قواعد حقوقی کشور متبوع طرف معامله و مواردی از این قبیل باعث می‌شود تجار درصدد استفاده از ابزار مناسب جهت تضمین انجام معامله و عدم برخورد با موانع حقوق داخلی کشور طرف معامله و ایرادات قابل تفسیر در مورد معامله شوند. دو ابزار رایج در این خصوص اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی هستند. این دو، دارای وجوه اشتراک و افتراق با یکدیگر هستند که لازم است تاجر یا وکلای فعال در دعاوی تجاری به این موارد آگاهی کامل داشته باشند تا در موارد لزوم از هر یک از این دو ابزار در جای مناسب خود استفاده کنند.

در آثاری که تاکنون در مورد ضمانت‌نامه‌های بانکی و اعتبارات اسنادی انجام شده است؛ تمرکز بر توضیح و تشریح جداگانه هر یک از این دو ابزار تضمین بوده است و غالباً به تمایز اعتبار اسنادی تجاری و تضمینی پرداخته شده است^۲ اما مقایسه و مطالعه تطبیقی بین اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه بانکی انجام نشده است؛ بنابراین نوآوری پژوهش حاضر و تمایز آن با آثار موجود در تمرکز بر وجوه اشتراک و افتراق این دو

^۱ نمونه این امر را می‌توان در تأمین مشهور به تأمین اتباع خارجی در ماده ۱۴۴ قانون آیین دادرسی مدنی ملاحظه کرد.

^۲ به عنوان مثال: مقایسه اعتبارات اسنادی تجاری و تضمینی در حقوق تجارت بین‌الملل، مافی همایون و محسن زاده، احمد، مطالعات حقوق تطبیقی: بهار و تابستان ۱۳۹۴، دوره ششم - شماره ۱.

مکانیسم تضمین است. بر این اساس ابتدا بر اساس ضرورت و ضمن استفاده از منابع موجود، قواعد کلی اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه ذکر می‌شود و در قسمت بعد، وجوه اشتراک و افتراق آن‌ها بررسی و مشخص خواهد شد.

همچنین با توجه به اینکه اعتبار اسنادی تضمینی از دل اعتبار اسنادی تجاری ایجاد شده است؛ ابتدا اعتبار اسنادی و انواع آن تنها از حیث کارکرد، تشریح خواهد شد و به دلیل پرهیز از اطاله کلام از ورود به سایر تقسیم‌بندی‌های اعتبار اسنادی خودداری می‌شود و به‌منظور شناخت دقیق‌تر اعتبار اسنادی تضمینی و فراهم شدن امکان مقایسه آن با ضمانت‌نامه‌های بانکی، به مقایسه آن با اعتبار اسنادی تجاری می‌پردازیم. سپس ضمن تبیین معنا و مفهوم ضمانت‌نامه‌های بانکی، مقررات حاکم بر هر یک را اعم از مقررات عرفی و الزام‌آور (معاهدات بین‌المللی) را ذکر خواهیم نمود تا امکان مقایسه آن‌ها فراهم شود. در پایان نیز وجوه اشتراک و افتراق هر یک بیان خواهد شد. در این راستا، با توجه به اشتراکات فراوانی که در این دو ابزار وجود دارد به پیروی از کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، در مورد هر دو، از واژه تعهدنامه استفاده می‌شود.

۱- بررسی اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی

۱-۱- اعتبار اسنادی و انواع آن

در لغت اعتبار در معانی زیر به‌کاررفته است^۱ اعتماد و اطمینان، آبرو ارزش قدر منزلت، اعتمادی که بانکی به شخصی می‌کند و تا مقدار معینی بدو وام دهد. اعتبار در استعمال عرفی به معنای قابلیت اعتماد به شخص است و در معنای مصطلح میان حقوقدانان بر کلیه تعهدات پرداخت مدت‌دار اطلاق می‌شود به‌عنوان مثال در فرضی که سند تجاری مانند سفته، برات و... دارای مدت باشد؛ گفته می‌شود مدیون از سند تجاری به‌عنوان وسیله‌ای برای تحصیل اعتبار، سود برده است. در حوزه حقوق بانکی، در غالب موارد

^۱ - به نقل از پایگاه اینترنتی اعتبار/ <https://abadis.ir/fatofa/>

الف: اعتبار. [ا] ت [ع] ا [مص] قول و اعتماد. (ناظم‌الاطباء). اعتماد. (فرهنگ نظام). اعتماد و اطمینان. (فرهنگ فارسی معین)
ب: ۱ - (مصدر) پند گرفتن به اندیشه فروشدن عبرت گرفتن. ۲ - (اسم) آبرو ارزش قدر منزلت. ۳ - اعتماد اطمینان. ۴ - راستی درستی. ۵ - (بانک) اعتمادی که بانکی به شخصی می‌کند و تا مقدار معینی بدو وام دهد. جمع اعتبارات. یا اعتبار متحرک. وجهی که در اختیار اداره‌ای گذارند تا در صورت ضرورت بدون تشریفات پیچید. اداری خرج کنند.

اعتبار به معنای تعهد به پرداخت وام به کار می‌رود. اعتبارات اسنادی یکی از مصادیق اعتبار به مفهوم اخیر است. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۲۶۳) در مورد اعتبارات اسنادی تعاریف متعدد و مختلفی شده است. مطابق ماده ۲ از مجموعه مقررات ucp 600 اعتبار عبارت است از) توافقی با هر نام یا وصف که غیرقابل فسخ بوده و بر اساس آن تعهدی قطعی بر عده بانک گشاینده ایجاد گردد مبنی بر اینکه در برابر ارائه منطبق، آن تعهد را ایفاء کند. در ادامه همین ماده ایفا این‌گونه تعریف شده است) «ایفای تعهد عبارت است از اینکه) الف) چنانچه اعتبار حال باشد؛ وجه اعتبار به رؤیت پرداخت شود. ب) چنانچه اعتبار به شکل پرداخت وعده‌دار است؛ بانک تعهد وعده‌دار را بر عهده بگیرد و آن را در سررسید بپردازد. ج) اگر اعتبار به شکل قبولی مدت‌دار است؛ برات مدت دارد صادره، از سوی ذینفع را قبول کند و آن را در سررسید بپردازد.»

قسمت ۱۰ از ماده ۱۰۲-۵ از باب پنجم جدید کد متحد تجارت آمریکا تعریف جامع‌تری از اعتبار اسنادی ارائه نموده است) «التزامی قطعی که حائز شرایط ماده ۱۰۴-۵ بوده، از سوی گشاینده اعتبار در برابر ذی‌نفع، به درخواست یا به حساب متقاضی، یا در مورد مؤسسات مالی و اعتباری، به تقاضا یا به حساب خود آن‌ها، مبنی بر پذیرش و ایفای آن تعهد از طریق پرداخت مبلغی پول یا تسلیم یکی از اوراق بهادار، در برابر ارائه اسناد منطبق» از تعاریف فوق و مجموع تعاریف مختلفی که برای اعتبارات اسنادی ذکر شده و در این مقال، فرصت طرح و نقد آن‌ها وجود ندارد؛ می‌توان موارد مشترکی را احصاء نمود. مثلاً تعهد بانک، تعهدی لازم است. التزام بانک تعهدی معلق است نه منجز. تعهد بانک تعهدی اسناد محور است و تنها مطابقت ظاهری اسناد مورد بررسی قرار می‌گیرد و بانک حق و تکلیفی در مورد احراز صحت و سقم اسناد ندارد. همچنین تعهد بانک، تعهدی مستقل است لذا امکان توسل به ایرادات ناظر بر قرارداد پایه برای بانک وجود ندارد. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۲۷۲-۲۷۳)

اعتبار اسنادی از حیث حال یا مؤجل بودن تعهد گشاینده، ارزی یا ریالی بودن یا ... دارای تقسیم‌بندی‌های متعدد و مختلفی است. یکی از مهم‌ترین تقسیم‌بندی‌های آن، تقسیم بر اساس کارکرد آن است که بر این اساس، به اعتبار اسنادی تجاری^۱ و اعتبار

^۱ - Commercial Letter of Credit

اسنادی تضمینی^۱ تقسیم می‌شود. در ادامه به توضیح هر یک از این مفاهیم پرداخته می‌شود.

۱-۱-۱- اعتبار اسنادی تجاری

اعتبار اسنادی تجاری را می‌توان، تعهد مجرد و لازم صادرکننده اعتبار (گشاینده اعتبار) به پرداخت مبلغ معین به ذی‌نفع در صورت متابعت ذی‌نفع از شروط مقرر در اعتبار دانست. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۵) خواستگاه اصلی آن، قراردادهای بیع بین‌المللی بوده است زیرا حدود یک قرن و نیم است که به‌عنوان یک روش پرداخت سریع و مطمئن در قراردادهای بیع بین‌المللی مورد استفاده است. با کنار گذاشتن قیود و اوصاف فرعی مانند حال یا مؤجل بودن تعهد گشاینده و ... می‌توان اعتبار اسنادی تجاری را این‌گونه تعریف کرد) «اعتبار اسنادی تجاری عبارت است از تعهدی که گشاینده اعتبار، بنا به تقاضای خریدار یا به حساب خود (در مقام خریدار) در برابر فروشنده (ذی‌نفع اعتبار) بر عهده می‌گیرد مبنی بر اینکه مبلغی پول (شیء دارای مالیت دیگری) را که معمولاً مبلغ ثمن در قرارداد بیع است، به‌صرف مطالبه فروشنده (ذینفع) یا در برابر ارائه اسناد معینی که معرف اجرای تعهدات فروشنده (ذی‌نفع اعتبار) است؛ به فروشنده (ذینفع اعتبار) بپردازد». (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۱۶) بنابراین از این تعریف نتیجه گرفته می‌شود که اعتبار اسنادی اعم از تجاری یا تضمینی هیچ‌گاه در خلأ تشکیل نمی‌یابد بلکه همواره مسبوق به قراردادی است که اعتبار اسنادی برای پشتیبانی از آن گشایش می‌یابد. در اعتبار اسنادی تجاری، اعتبار بانک گشاینده جایگزین اعتبار خریدار می‌شود.

۱-۱-۲- اعتبار اسنادی تضمینی

از اواخر نیمه اول قرن بیستم، بنا به ممنوعیت قانونی که بانک‌های ایالات متحده آمریکا جهت ضمانت از دین دیگران به‌طور سنتی با آن مواجه بوده‌اند، بانک‌های این کشور دست به ابتکار زدند و به‌منظور گریز از منع از ضمانت از دین دیگری از اعتبار اسنادی تجاری که به‌عنوان یک عمل مشروع بانکی شناخته می‌شد در خارج از خواستگاه و

^۱ - Stand by Letter of Credit

کاربرد سنتی آن، عمدتاً جهت تضمین تعهدات کارفرما یا پیمانکار در قراردادهای پیمانکاری ساخت‌وساز استفاده کردند؛ بنابراین از دل اعتبار اسنادی تجاری شیوه جدیدی ایجاد شد که جهت تمییز آن از اعتبار اسنادی تجاری، آن را اعتبار اسنادی تضمینی یا اعتبارنامه انتظار نام داده‌اند.^۱

اعتبارنامه تضمینی نیز همانند اعتبارنامه تجاری تعهد پرداخت لازم و مجرد است و شباهت این دو آن است که هر دو نوع اعتبار، در یک معنا اعتباری برای تضمین اجرای قرارداد بین‌المللی است اما تفاوت آن دو در این است که کار اصلی این ابزار جدید تضمین تعهد دیگری است که انتظار می‌رود در شرایط عادی، توسط خود همان متعهد معامله پایه به اجرا درآید و نوبت به اجرای اعتبار اسنادی تضمینی نرسد. به عبارت دیگر تفاوت این دو در واقعه‌ای است که ماشه تعهدنامه بانک را می‌چکاند و این دستگاه را به کار می‌اندازد. همچنین کارکرد اصلی اعتبارنامه تجاری، پرداخت مبلغی معادل ثمن در قراردادهای بیع بین‌المللی است یعنی از اعتبار اسنادی تجاری عمدتاً برای تأمین پرداخت سریع ثمن در قراردادهای بیع بین‌المللی استفاده می‌شود. به این معنا که پرداخت مبلغ اعتبارنامه تجاری دلیل بر اجرای صحیح قرارداد پایه است حال آنکه اعتبارنامه تضمینی در طیف وسیعی از معاملات بین‌المللی برای تضمین اجرای تعهد، مورد استفاده بوده و در صورت قصور متعهد اصلی نسبت به تعهدات موضوع قرارداد پایه مفاد آن اجرا خواهد شد. گفته شده است تفاوت دیگر اعتبارات اسنادی تجاری و تضمینی آن است که در اعتبار اسنادی تجاری، قرارداد پایه همواره بیع است اما در اعتبار تضمینی، معامله پایه هر قراردادی می‌تواند باشد و لذا قراردادهای پایه منجر به صدور آن را نمی‌توان احصاء نمود. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۴۶۵)

اعتبارنامه تضمینی که دست‌ساخت نظام حقوقی و نظام بانکداری ایالات متحده آمریکا است؛ در خارج از این کشور با این نام شناخته نمی‌شد. ضمانت‌نامه مستقل بانکی همتای اروپایی همان نهادی است که در آمریکا اعتبارنامه تضمینی نام گرفته است. با توجه به اینکه از نظر تاریخی بانک‌های اروپایی این ابزار را پس از عرضه اعتبارنامه‌های تضمینی در آمریکا عرضه کرده‌اند؛ بعید به نظر نمی‌رسد که بانک‌های اروپایی این ابزار را از آمریکائیان اقتباس کرده باشند اما چون برخلاف بانک‌های آمریکایی با ممنوعیت ضمانت از تعهد دیگران روبه‌رو نبوده‌اند؛ نام ضمانت‌نامه مستقل بر آن نهاده باشند. با

^۱ جهت توضیح بیشتر ر.ک: بنانیاسری، همان ص ۵۲۳ الی ۵۲۷.

توجه به وحدت نظری و عملی بسیاری از قواعد ماهوی ناظر بر این سه نهاد حقوق تجارت، نویسندگان مجموع این سه ابزار بانکی را تعهدات پرداخت مجرد از رابطه حقوقی نامیده‌اند. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۵-۵۶)

می‌توان اعتبار اسنادی تضمینی را این‌گونه تعریف نمود که «اعتبارنامه تضمینی، تعهدی است که به‌موجب آن گشاینده ملتزم می‌گردد در صورت تخلف متقاضی اعتبار از انجام تعهد پایه (تعهد مضمون‌به)، به‌صرف درخواست ذی‌نفع یا در برابر ارائه اسنادی که بیانگر تخلف متقاضی از انجام تعهد باشد؛ مبلغی را به ذی‌نفع بپردازد». (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۲۷) با در نظر گرفتن اوصاف این اعتبار اسنادی می‌توان تعریف زیر را نیز ذکر نمود)

«تعهد پرداخت مجردی است که در صورت قصور متعهد اصلی از اجرای تعهدات ناشی از معامله پایه، مفاد آن به اجرا گذاشته می‌شود». (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۳۶۰)

بنابراین همان‌طور که در بند الف قاعده ۱-۰۶ از مقررات آی اس پی نیز ذکر شده است؛ ویژگی اعتبار اسنادی تضمینی این است که التزامی غیرقابل فسخ (لازم)، مستقل، اسنادی و تعهدآور است. بر اساس آنچه در قسمت قبل ذکر شد؛ اگر در اعتبار اسنادی تجاری، اعتبار گشاینده جایگزین اعتبار خریدار می‌شود؛ در اعتبار تضمینی، اعتبار و ملائت مالی صادرکننده اعتبارنامه، جایگزین اعتبار و ملائت مالی متقاضی و درخواست‌کننده اعتبار می‌شود. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۱۸)

۲-۱- شباهت و تفاوت اعتبار اسنادی تجاری و تضمینی

۲-۱-۱- شباهت اعتبار اسنادی تجاری و تضمینی

این دو نهاد تجاری کاملاً از یکدیگر بیگانه نیستند و خواستگاه اعتبار اسنادی تضمینی، اعتبار اسنادی تجاری است. جوهر و ماهیت تعهد صادرکننده در هر دو یکسان است. هر دو اعتبار، تعهدی مستقل، اسنادی و معلق هستند. همان‌گونه که پرداخت وجه اعتبار اسنادی تجاری معلق بر اجرای تعهداتی از سوی ذینفع و ارائه اسنادی مانند اسناد حمل، بیمه و... است؛ تعهد گشاینده در اعتبار اسنادی تضمینی نیز معلق بر قصور متقاضی اعتبار از انجام تعهدات خود است و معلق علیه این اعتبار - حسب مورد- ادعای این قصور یا ارائه اسنادی دال بر این قصور است. در هر دو اعتبار تنها امکان درج تعلیق اسنادی می‌باشد و تعلیق به وقایع خارجی - غیر اسنادی- ممکن نیست. هر دو

نوع اعتبار، تعهد پرداخت مستقل از رابطه حقوقی هستند که سبب صدور آن‌ها شده است. به همین دلیل از آن‌ها به‌عنوان تعهد پرداخت مجرد یاد شده است. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۵۳) گشاینده اعتبار، در هر دو نوع تنها به انطباق ظاهری توجه دارد و حق یا تکلیفی در احراز صحت و سقم اجرای تعهد یا قصور در آن ندارد. مطابق ماده یک از مجموعه مقررات یو سی پی ۶۰۰، عرف و عادات متحدالشکل اعتبارات اسنادی، در مورد اعتبارات اسنادی تضمینی نیز - تا حدی که بر این‌گونه اعتبار قابل‌اعمال باشد؛ حکومت می‌کند. مشروط به اینکه در متن اعتبار بر شمول این مجموعه تصریح شود.

۱-۲-۲- تفاوت اعتبار اسنادی تجاری و تضمینی

اعتبار اسنادی تجاری غالباً خاص عقد بیع و پرداخت ثمن است و متقاضی آن خریدار اما اعتبار اسنادی تضمینی کارکرد آن تضمین و نه پرداخت ثمن بوده و برای طیف وسیعی از معاملات بین‌المللی قابلیت استفاده را دارد و متقاضی آن هر یک از طرفین می‌توانند باشند. پرداخت وجه در اعتبار اسنادی تجاری مبتنی بر ارائه اسناد تعیین‌شده در اعتبار است و استقلال کامل از تعهد پایه دارد اما در اعتبار اسنادی تضمینی پرداخت وجه منوط به ادعا یا ارائه دلیل بر تخلف از قرارداد پایه است. اگرچه بانک وضعیت حسن اجرای قرارداد پایه را جهت پرداخت وجه بررسی نمی‌کند و بر اساس شرایطی که در اعتبار مقرر شده است؛ وجه را پرداخت می‌کند؛ اما در مقایسه با اعتبار تجاری، قرارداد پایه تنها از حیث ادعای تخلف در آن مورد توجه قرار می‌گیرد و این ادعا مکانسیم فعال‌سازی اعتبار تضمینی است.

اگرچه اعتبارات اسنادی تضمینی تا حدی که قابلیت اعمال وجود دارد، مشمول مقررات یو سی پی ۶۰۰ است؛ اما با در نظر گرفتن مجموعه فوق‌مشخص است که تمام این مجموعه قابلیت اعمال در مورد اعتبارات اسنادی تضمینی را ندارد و به‌جز اصل استقلال، سایر موارد شامل اسناد حمل و... در مورد اعتبار تضمینی قابلیت اعمال ندارد. در مقابل مقررات قابل‌اعمال بر اعتبارات تضمینی تنها در مجموعه یو سی پی ۶۰۰ وجود ندارد؛ بلکه علاوه بر آن مجموعه آی اس پی ۹۸ و کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد اعتبارنامه‌های تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی نسبت به این نوع از اعتبارات اسنادی قابل‌اعمال است. در حالی که منبع اعتبار اسنادی تجاری مجموعه ارشادی و اختیاری یو سی پی ۶۰۰ است که توسط یک سازمان صنفی و غیردولتی تهیه شده

است؛ کنوانسیون فوق به‌عنوان یک معاهده الزام‌آور در مورد اعتبارات تضمینی قابلیت اعمال را دارد. تفاوت‌های اعتبار اسنادی تجاری و تضمینی را به‌صورت زیر می‌توان دسته‌بندی کرد (همان‌جا)

- ۱- تفاوت اعتبار اسنادی تجاری و اعتبار اسنادی تضمینی از حیث کارکرد
- ۲- تفاوت از حیث نوع معامله پایه و تعهد موضوع تضمین
- ۳- تفاوت از حیث سبب حادثه‌ساز مطالبه
- ۴- تفاوت از حیث نوع اسنادی که مطالبه وجه اعتبار منوط به ارائه آن‌ها می‌شود
- ۵- تفاوت از حیث وصف خودبه‌خود تصفیه شونده‌گی اعتبار
- ۶- تفاوت از حیث اثر گشایش اعتبار بر تعلیق تعهد ناشی از معامله پایه

۱-۳- ضمانت‌نامه‌های بانکی

ضمانت‌نامه‌های مستقل بانکی بدیل اروپایی همان نهادی است که در حقوق ایالات‌متحده آمریکا، اعتبارات اسنادی تضمینی نامیده می‌شود. این دو ابزار هرچند از نظر شکل و نام با یکدیگر تفاوت دارند؛ از نظر محتوا و کارکرد کاملاً با یکدیگر یکسان هستند. این ضمانت‌نامه‌ها بانام‌های دیگری مانند ضمانت‌نامه اولین درخواست، ضمانت‌نامه عندالمطالبه شناخته می‌شوند و به ذینفع - کسی که این ضمانت‌نامه در وجه او صادر شده است - این امکان را می‌دهد که چنانچه در واقع امر یا برحسب ادعا، متعهد در معامله پایه و اصلی (متقاضی صدور ضمانت‌نامه) از تعهد ناشی از معامله پایه تخلف نماید؛ مبلغ مشخصی را به‌عنوان وجه‌الضمان از صادرکننده ضمانت‌نامه یا تأیید کننده آن دریافت کند. ضمانت‌نامه‌های مستقل بانکی برحسب نوع تعهدی که اجرای آن توسط صادرکننده تضمین می‌شود؛ به انواعی مانند ضمانت‌نامه) حسن انجام قرارداد، شرکت در مناقصه یا مزایده، استرداد پیش‌پرداخت و... قابل تقسیم است. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۲۶۲) در تعریف ضمانت‌نامه‌های بانکی گفته شده است) «ضمانت‌نامه بانکی عبارت است از سندی که توسط بانک صادر می‌شود و به‌موجب آن تعهد می‌نماید تا در صورتی که ضمانت خواه (مضمون عنه) از ایفای تعهدات قراردادی خود (ناشی از قرارداد پایه و اصلی) در مقابل ذی‌نفع (مضمون له) قصور و تخلف نماید، با اعلام مراتب توسط ذینفع و مطالبه وجه ضمانت‌نامه توسط وی، مبلغ مندرج در ضمانت‌نامه را به وی بپردازد» (مسعودی، ۱۳۹۷، ۳۵)

در ماده ۱ از دستورالعمل ناظر به ضمانت‌نامه بانکی (ریالی) که در سال ۱۳۹۶ به تصویب شورای پول و اعتبار رسیده است، ضمانت‌نامه این‌گونه تعریف شده است «ضمانت‌نامه بانکی سندی است که به موجب آن موسسه اعتباری به‌طور غیرقابل‌برگشت متعهد می‌شود به محض ابلاغ و مطالبه هر میزان از وجه مندرج در آن توسط ذینفع، با رعایت مفاد این دستورالعمل، وجه مطالبه شده را به ذینفع پرداخت نماید.»

۱-۴- مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی

قواعد حاکم بر اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، شامل قواعد عرفی و قواعد الزام‌آور دیگری است که حسب مورد بر این اسناد حاکم و در زمره معاهدات بین‌المللی و منابع حقوق ملی است. در ادامه به توضیح هر یک از این قواعد پرداخته خواهد شد. علی‌رغم اینکه حقوق ناظر بر اعتبارات اسنادی در بسیاری از زمینه‌ها، تقریباً دارای وحدت جهانی است؛ هنوز در سطح بین‌المللی هیچ معاهده‌ای برای تنظیم مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی تدوین نشده است و ابتکار تدوین این مقررات در دست اتاق بازرگانی بین‌المللی و سازمان‌های خصوصی از این دست است. اتاق بازرگانی بین‌المللی، مجموعه عرف و عادات متحدالشکل اعتبارات اسنادی را در قالب نشریه‌هایی منتشر نموده که آخرین ویرایش آن را به شماره ۶۰۰ منتشر شده و با عنوان UCP 600 شناخته می‌شود. یو سی پی نه قانون موضوعه است و نه معاهده بین‌المللی چندجانبه، زیرا توسط یک سازمان بین‌المللی غیردولتی تنظیم شده است (خادمان، ۱۳۸۸، ۴۳) که نه صلاحیت قانون‌گذاری دارد و نه صلاحیت تدوین کنوانسیون بین‌المللی؛ بنابراین یو سی پی مجموعه‌ای از عرف‌های بانکی بین‌المللی و همچنین شروط استاندارد ضمن عقد است که لازم الوفا بودن آن، منوط به اشتراط در اعتبار اسنادی است. به این نکته مهم باید اشاره نمود که برای اولین بار در سال ۱۹۸۳ و در مقررات یو سی پی ۴۰۰ که از اول اکتبر سال ۱۹۸۴ قابل اجرا گردید؛ دو نوع نسبتاً جدید از اعتبار اسنادی با نام اعتبار اسنادی تضمینی و اعتبار اسنادی پرداخت وعده‌دار وارد مقررات یو سی پی شد و قبل از آن، در مقررات یو سی پی فاقد سابقه بود. اگرچه قبل از این ویرایش نیز در این دو اعتبار از یو سی پی استفاده می‌شد اما در این مقررات به آن‌ها اشاره نشده بود؛ بنابراین آغاز شمول این مجموعه قواعد عرفی بر اعتبارات اسنادی تضمینی را باید از سال ۱۹۸۳

به بعد دانست. این شمول در شماره‌های ۵۰۰ و ۶۰۰ نیز در مورد اعتبارات تضمینی نیز باقی ماند و تا حدی که نسبت به اعتبارات تضمینی قابل‌اعمال باشد؛ اجرا می‌شود.^۱

باید توجه داشت که بسیاری از مقررات یو سی پی به‌ویژه آن دسته از مقررات که ناظر بر اسناد حمل می‌باشد؛ هیچ مناسبتی با اعتبارنامه‌های تضمینی ندارد و در مورد این دسته از اعتبارات کاربردی برای آن‌ها متصور نیست. بخش عمده‌ای از مقررات یو سی پی ناظر بر مسائلی است که در مقام بررسی اسناد اعم از سند حمل، بیمه و صورت‌حساب تجاری در اعتبار اسنادی تجاری باید مورد لحاظ قرار گیرد که این مسائل یا به‌ندرت در اعتبارنامه‌های تضمینی مطرح می‌شود یا اگر مطرح شود نیز، دارای اهمیت کمتری از معاملات اعتبارات اسنادی خواهد بود. همچنین اعمال پاره‌ای از مقررات یو سی پی در مورد اعتبارنامه‌های تضمینی نتایج نامطلوبی در پی دارد.^۲ از طرفی پاره‌ای از مسائل وجود دارد که تنها در اعتبارات اسنادی تضمینی مطرح می‌شود اما در اعتبارات اسنادی تجاری کاربرد ندارد و این مسائل در مقررات یو سی پی ذکر نشده است. اگرچه از سال ۱۹۸۳ و از شماره ۴۰۰ مجموعه یو سی پی به اعتبارات اسنادی تضمینی هم در این مجموعه تصریح شد اما قواعد جدید و تغییری که سبب هماهنگ شدن این مقررات با اعتبارات اسنادی تضمینی شود؛ ایجاد نشده و حد اعمال این مقررات نسبت به قسم اخیر از اعتبارات اسنادی تا جایی است که قابلیت اعمال نسبت به این اعتبارات وجود داشته باشد.

در مورد جایگاه یو سی پی در حقوق داخلی کشورها تحلیل‌ها و دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد.^۳ برخی آن را به‌مثابه یک قانون بین‌المللی و عهدنامه تلقی نموده‌اند که به نظر می‌رسد، این یک دیدگاه افراطی است.^۴ زیرا همان‌گونه که ذکر شد، این عرف‌ها

^۱ ساده یک از مقررات یو سی پی ۶۰۰.

^۲ به‌عنوان نمونه می‌توان به حکم مقرر در ماده ۳۲ از مجموعه یو سی پی ۶۰۰ در مورد برداشت قسطی و عدم برداشت یک قسط از آن توسط ذینفع که سبب اسقاط تعهد بانک خواهد شد. حال آنکه چنین نتیجه‌ای در اعتبارات تضمینی قابل‌پذیرش نیست.

^۳ ر.ک: بنا نیاسری، همان، ص ۳۴۲ به بعد.

^۴ در ایالات متحده آمریکا، واقع‌گرایان برای قانون مفهومی خاص قائل هستند. قاضی الیور هلمز، از سرآمدان این مکتب در حقوق آمریکا اعلام می‌کند، هر آنچه بر دادگاه تأثیر بگذارد؛ قانون است. پرفسور «جیمز جی وایت» استاد دانشگاه میشیگان نیز که خود را در زمره واقع‌گرایان حقوقی به شمار می‌آورد؛ از جمله کسانی است که

توسط یک سازمان غیردولتی جمع‌آوری شده است. برخی آن را به‌مثابه عرف یا رسوم تجاری و رویه بین‌المللی (خادمان، ۱۳۸۸، ۴۳) و برخی آن را به‌عنوان شروط نمونه قراردادی تحلیل نموده‌اند. تفاوت دو حالت اخیر آن است که اگر یو سی پی را در زمره قواعد عرفی بدانیم؛ در حقوق ایران وفق مواد ۲۲۰، ۲۲۵ و ۳۵۶ قانون مدنی، حتی در فرض جهل طرفین، بر اعتبارنامه حاکم است اما اگر آن را شروط نمونه تلقی نماییم تنها در صورت ارجاع طرفین به یو سی پی قابلیت اعمال خواهد داشت. ماده یک از مقررات یو سی پی، حکومت آن را بر قرارداد، ناظر بر حالتی می‌داند که صراحتاً در متن اعتبار بیان شود. با در نظر گرفتن این نکته باید گفت؛ تمام مقررات یو سی پی قواعد عرفی محسوب نمی‌شوند اما آن دسته از قواعدی که در این مجموعه ذکر شده و نشان‌دهنده عرف بانکی است و ویژگی‌های یک قاعده عرفی را داراست؛ بر اعتبارنامه حاکم است و حکم مقرر در ماده ۱ از مقررات یو سی پی ناظر بر آن دسته از مقرراتی است که ویژگی‌های یک قاعده عرفی را ندارد.^۱

در سال ۱۹۹۸ میلادی با توجه به نیاز به تدوین قواعد مستقل برای اعتبارنامه‌های تضمینی، با همکاری موسسه حقوق و رویه بانکداری بین‌المللی، اتاق بازرگانی بین‌المللی مجموعه قواعدی را تحت عنوان عرف‌های اعتبارنامه‌های تضمینی بین‌المللی که به‌اختصار آی اس پی ۹۸ نامیده می‌شود؛ منتشر نمود. هدف این مقررات پایان دادن به استفاده از یو سی پی در اعتبارنامه‌های تضمینی بود اما در عمل، این مجموعه موفق نبود که اینک در مقررات یو سی پی ۶۰۰ در سال ۲۰۰۷ به شمول این مقررات بر اعتبارات اسنادی تضمینی تصریح شد. تفاوت مقررات آی اس پی ۹۸ با یو سی پی و قواعد متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه که آن‌ها نیز توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی تدوین یافته‌اند؛ این است که مقررات آی اس پی ۹۸ در مقایسه با آن دو، مفصل است. قواعد آی اس پی ۹۸ را می‌توان به دودسته تقسیم نمود (الف) قواعد عرفی ناظر بر اعتبارنامه‌های بین‌المللی و (ب) قواعد ابداعی مندرج در آی اس پی ۹۸ که در این خصوص ابتکار و نوآوری تدوین‌کنندگان آن از یو سی پی بیشتر است. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۳۶۴)

^۱ «یو سی پی» را قانون به مفهوم فوق می‌داند. جهت توضیح بیشتر ر.ک: بنانیاسری، ماشاءالله، حقوق اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی)، ص ۳۴۲ پاورقی شماره ۴۴۶.

^۱ جهت مطالعه بیشتر ر.ک: بنانیاسری، همان، ص ۳۴۱ الی ۳۶۰.

در مورد قواعد ناظر بر ضمانت‌نامه‌های بانکی نیز، اتاق بازرگانی بین‌الملل طی دهه‌های گذشته تلاش‌هایی برای تنظیم این قواعد انجام داده است. از جمله نخستین این اقدامات، تدوین و انتشار قواعد متحدالشکل قراردادهای ضمانت در سال ۱۹۷۸ است. این قواعد برای هر دو نوع ضمانت‌نامه‌های سنتی و مستقل تدوین یافته بود. فقدان وصف استقلال برای ضمانت‌نامه‌های مشمول آن سبب شد تا در عمل کمتر مورد استفاده قرار گیرد. در ماده ۹ این مقررات نیز ذینفع برای مطالبه وجه آن، ملزم به ارائه رأی دادگاه، داوری یا تأییدیه کتبی متعهد اصلی شده بود که این خود یکی از موانع مهم بر سر راه مقبولیت عمومی این ضمانت‌نامه‌ها بود. این عدم مقبولیت سبب شد تا اتاق بازرگانی بین‌المللی به جای تدوین قواعد حاکم بر دو نوع ضمانت‌نامه‌های مستقل و فرعی، در یک نشریه، آن‌ها را تفکیک و در دو مجموعه جداگانه منتشر نماید. لذا در سال‌های ۱۹۹۲ و ۱۹۹۳ دو مجموعه قواعد در زمینه قواعد متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه و ضمانت‌نامه‌های فرعی منتشر شد. اگرچه قواعد دیگری مانند یو سی پی و آی اس پی ۹۸ نیز توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی تدوین یافته است اما قواعد متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه تنها مجموعه‌ای است که اتاق بازرگانی بین‌المللی ویژه ضمانت‌نامه‌های مستقل تدوین نموده است. یکی از نکات مهم مورد توجه در تدوین این مقررات، جلوگیری از ارتکاب تقلب در مطالبه وجه ضمانت‌نامه بود. بر این اساس مطالبه وجه باید مستدل بوده و ذینفع به هنگام مطالبه، دلیل یا دلایل آن را ذکر کند. همچنین مطالبه وجه باید به متقاضی صدور ضمانت‌نامه اطلاع داده شود تا در صورت ادعای متقلبانه بودن، از طریق مراجع قضایی صالح تقاضای اقدامات تأمینی در محدوده مقررات انجام شود. مطابق ماده ۱۷ این مقررات، بانک را مکلف به اطلاع‌رسانی به متقاضی در صورت مطالبه دانسته است اما مطابق این مقررات بانک ملزم نیست که تا زمان مطلع شدن متقاضی از مطالبه و دلایل آن از پرداخت امتناع کند. بانک بنا به تشخیص و صلاحدید خود می‌تواند به محض دادن اطلاعیه مطالبه برای متقاضی، وجه را بپردازد و می‌تواند منتظر بماند تا متقاضی عملاً از مطالبه و دلایل آن مطلع شود و سپس وجه را بپردازد. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۳۶۵-۳۶۹)

در مورد جایگاه حقوقی این قواعد از حیث طبقه‌بندی منابع حقوق، باید گفت چون اتاق بازرگانی بین‌المللی یک سازمان صنفی خصوصی است و نه سازمان دارای صلاحیت

قانون‌گذاری، جایگاه این قواعد را نمی‌توان به‌مثابه قانون یا عهدنامه بین‌المللی دانست. مقررات این مجموعه را می‌توان به دودسته تقسیم کرد)

الف) قواعد نشان‌دهنده عرف بین‌المللی در مورد ضمانت‌نامه‌ها که بر این اساس، این قواعد، همان ارزشی را دارند که قانون موضوعه هر کشور برای عرف قائل است.

ب) قواعدی که در زمره عرف نبوده و در واقع، ابداعات و نوآوری‌های مدونین آن بوده است. اجرای این بخش و حکومت آن بر ضمانت‌نامه‌ها تنها در صورت شرط این قواعد در ضمانت‌نامه‌ها میسر است. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۳۷۰)

آنچه تاکنون ذکر شد؛ قواعد عرفی بود اما از این به بعد قواعد الزام‌آور بین‌المللی در قالب معاهدات بین‌المللی بحث خواهد شد. در مورد اعتبارنامه‌های تضمینی و ضمانت‌نامه‌های مستقل بین‌المللی، کمیسیون حقوق تجارت بین‌المللی سازمان ملل متحد سرانجام در سال ۱۹۹۵ کنوانسیون را تحت عنوان کنوانسیون ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی تدوین و به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسانده است. اگرچه عنوان این کنوانسیون مربوط به اعتبارات تضمینی است؛ اما در متن کنوانسیون ذکر شده است که در صورت اشتراط در مورد اعتبارنامه‌های تجاری نیز قابل‌استفاده خواهد بود. این کنوانسیون تنها کنوانسیون بین‌المللی در زمینه اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی است.

اگرچه در عنوان این کنوانسیون از عبارت اعتبارنامه تضمینی و ضمانت‌نامه مستقل بانکی استفاده شده است؛ اما با توجه به اینکه ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی بین‌المللی به‌عنوان دو ابزار بانکی در زبان انگلیسی تحت عناوین مختلف نام‌برده می‌شود؛ تدوین‌کنندگان به‌جای آن عناوین متشقت، در سراسر متن از واژه **undertaking** به معنای تعهدنامه استفاده کرده‌اند که شامل هر دو اصلاح می‌شود. این کنوانسیون تنها اختصاص به اعتبار اسنادی از نوع تضمینی دارد و شامل اعتبارات اسنادی تجاری نمی‌شود اما طرفین اعتبار اسنادی تجاری نیز با توافق یکدیگر می‌توانند آن را تابع این کنوانسیون قرار دهند. این کنوانسیون مشتمل بر هفت فصل و بیست‌ونهم ماده است. در این کنوانسیون درج حق شرط ممنوع شده است. ممنوعیت حق شرط اگرچه سبب عضویت کشورهای کمتری می‌شود اما در مقابل، سبب می‌شود مقررات آن در کشورهای عضو به‌صورت یکنواخت اعمال شود. روش حل تعارض و قانون حاکم در مواد ۲۰ و ۲۱ این کنوانسیون ذکر شده است و مطابق این مقررات تعهدنامه در وهله اول

تابع قانونی است به تراضی صادرکننده و ذینفع آن تعیین شود و در غیر این صورت تابع قانون کشوری است که بانک صادرکننده تعهدنامه در آنجا به تجارت مشغول است. قواعد حل تعارض از قانون ماهوی کنوانسیون جداست و لذا اگر در موردی مقررات ماهوی کنوانسیون قابل اجرا نباشد؛ قواعد حل تعارض کنوانسیون قابل اجراست. بر این اساس قواعد حل تعارض کنوانسیون برای دادگاه‌های کشورهای عضو در تمام موارد لازم‌الاجراست ولو آنکه طرفین تراضی بر خروج از شمول کنوانسیون نموده باشند. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۳۷۲)

قلمروی سرزمینی اجرای کنوانسیون به دو معیار منوط شده است)

۱- ضمانت‌نامه یا اعتبارنامه باید بین‌المللی باشد تا مشمول کنوانسیون قرار بگیرد. بر اساس ماده ۴ کنوانسیون تعهدنامه در صورتی بین‌المللی است که هر دو طرف (متقاضی، ذی‌نفع، بانک نخست و دوم) محل تجارت یا اقامت آن‌ها در دو کشور مختلف باشد.

۲- کنوانسیون در صورتی اجرا می‌شود که)

الف) محل تجارت بانکی که تعهدنامه را صادر کرده است؛ در کشور متعاقد باشد (اجرای مستقیم کنوانسیون) و یا

ب) به موجب حقوق بین‌الملل خصوصی قواعد حل تعارض قانون کشور متعاقد حاکم بر تعهدنامه باشد (اجرای غیرمستقیم کنوانسیون). (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۳۷۴)

در مورد اعتبار اسنادی تجاری در سطح ملی تاکنون در کشور ایران قانونی تصویب نشده است اما مصوبه شورای پول و اعتبار تحت عنوان «گشایش اعتبار اسنادی داخلی - ریالی» در تاریخ ۲۶-۰۷-۱۳۹۰ وضع شده است. به ضمانت‌نامه‌های بانکی در سطح ملی در قوانین و مقررات اشاره شده است. در لایحه جدید قانون تجارت، بحث ضمانت‌نامه‌ها نیز درج شده است اما تاکنون این لایحه تصویب و اجرایی نشده است. در سایر قوانین به صورت جزئی به این بحث اشاره شده است. به عنوان مثال می‌توان به بند ۱۵ از ماده ۲ قانون عملیات بانکی بدون ربا و بند ۶ از ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور اشاره کرد. دستورالعمل شورای پول و اعتبار مصوب ۱۳۹۶، مقررات مفصلی در مورد مراحل صدور و انواع مختلف ضمانت‌نامه و فرآیندهای ناظر به آن بیان کرده است. همچنین شورای پول و اعتبار در راستای بند ب ماده ۱۱ قانون پولی و بانکی و بند ۶ ماده ۱۴ همان قانون، دستورالعمل ناظر به ضمانت‌نامه‌های بانکی (ریالی) را تصویب کرده است. از دیگر مقررات می‌توان به آیین‌نامه تضمین برای معاملات دولتی نیز اشاره کرد.

از نظر زمانی مقررات مربوط به این حوزه به این ترتیب است که در سال ۱۳۶۱ شورای پول و اعتبار، آیین‌نامه صدور و ظهر نویسی توسط بانک‌ها را به صورت مختصر و در ۱۰ ماده وضع نمود که مقررات مربوط به ضمانت‌نامه‌ها را بیان می‌کرد و در گذر زمان دارای اصلاحاتی شد. اصلاحات اساسی در این آیین و تدوین ضوابط کامل، منسجم و جامع در سال ۱۳۹۳ انجام شد. در جلسه مورخ ۰۹-۰۲-۱۳۹۳ شورای پول و اعتبار، دستورالعمل ناظر بر ضمانت‌نامه‌های بانکی (ریالی) به تصویب رسید که مشتمل بر هشت فصل، ۵۷ ماده ۱۶ تبصره در تاریخ ۱۰-۰۴-۱۳۹۳ و در بخشنامه شماره ۹۳-۹۴۶۴۷ ابلاغ شد. این دستورالعمل در سال ۱۳۹۶ اصلاح شد که این دستورالعمل در مقایسه با نمونه سابق مفصل‌تر و مشتمل بر ۶۵ ماده و ۱۸ تبصره بود. (مسعودی، ۱۳۹۷، ۵۰)

۲- وجوه اشتراک اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی

۲-۱- وجوه اشتراک اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی

با بررسی اصول و مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، مشخص می‌شود هر دو تعهدنامه فوق با اعتبارات اسنادی تجاری دارای تفاوت اما در عین حال با یکدیگر دارای شباهت زیاد هستند. از جمله موارد اشتراک می‌توان به این موارد اشاره کرد: فقدان اثر تعلیقی بر تعهد پایه، قابلیت انتقال، چگونگی در اختیار گذاشتن وجه تعهدنامه، تعداد طرف‌های تعهدنامه، لازم بودن، اسناد محور بودن، مستقل بودن. در ادامه پیرامون هر یک از این موارد توضیحاتی ارائه و به تعدادی از وجوه شباهت نیز به صورت کلی و جهت رعایت اختصار، صرفاً اشاره خواهد شد

۲-۱-۱- فقدان اثر تعلیقی بر تعهد پایه

یکی از شباهت‌های اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی این است که این دو تعهدنامه، برخلاف اعتبارات اسنادی تجاری^۱، اثر تعلیقی بر مطالبه حقوق و تعهدات ناشی از معامله پایه را ندارد. در اعتبار اسنادی تجاری وقتی طرفین پیرامون شیوه پرداخت ثمن معامله توافق کرده و پرداخت از طریق اعتبار اسنادی تجاری را مقرر

^۱- اشاره به اعتبار اسنادی تجاری و تشریح اثر تعلیقی آن به لحاظ تبیین اثر تعلیقی و فراهم شدن امکان توضیح شباهت تعهدنامه‌ها است.

می‌کنند؛ به حکم توافق طرفین تا زمانی که وفق مفاد اعتبار اقدام نشده است و پرداخت از طریق بانک امکان‌ناپذیر نشده است^۱؛ امکان مراجعه مستقیم به متعهد تعهد پایه وجود ندارد. این تعلیق زمانی خاتمه می‌یابد که از طریق بانک امکان اجرای مفاد اعتبار اسنادی از بین برود؛ اما در مورد ضمانت‌نامه‌های بانکی و اعتبارات اسنادی - به مفهوم عام) تعهدنامه‌ها- این اثر تعلیقی وجود ندارد و در واقع برخلاف اعتبار اسنادی تجاری که یک منبع اولیه پرداخت است؛ این تعهدات را می‌توان منبع ثانویه نامید. (بناباسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۵۹-۵۶۳) به بیان دیگر، ترتیب مراجعه به متقاضی در این دو دسته متفاوت است. در حالت اول مراجعه مستقیم به بانک انجام می‌شود. در حالت اخیر - ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارات تضمینی- ذی‌نفع ابتدا به متعهد اصلی (متقاضی صدور اعتبارنامه یا ضمان نامه) مراجعه و ابتدا به وفای به عهد، توسط متعهد امید دارد. در صورتی نسبت به حقوق ناشی از اعتبارنامه یا ضمانت‌نامه اقدام می‌کند که از اجرای قرارداد پایه به نتیجه نرسد. پس تعهدنامه‌ها^۲ از حیث تقدم و تأخر مراجعه به بانک، با یکدیگر دارای شباهت و با اعتبارات اسنادی تجاری، دارای تفاوت هستند. به تعبیر بهتر، برخلاف اعتبار اسنادی تجاری که همواره متصور است که ذی‌نفع به بانک مراجعه نماید؛ در مورد تعهدنامه‌ها همواره، مورد انتظار است که تعهد اصلی به‌درستی انجام شود و موردی برای اقدام نسبت به تعهدنامه فراهم نشود. در صورت تخلف نیز ذی‌نفع یا متعهد له این امکان را دارد که به جای مراجعه به بانک، به صورت مستقیم به متعهد مراجعه نماید.

با مقایسه اعتبار اسنادی تجاری با تعهدنامه‌ها، شباهت دیگری برای این دو سند قابل تصور است؛ زیرا در اعتبارات اسنادی تجاری، تعهد بانک صادرکننده و تعهد خریدار که متقاضی اعتبار است؛ به صورت پرداخت مبلغی پول معادل ثمن است (تعهد به پرداخت مبلغی پول) اما در تعهدنامه‌ها، الزام متقاضی از نوع تعهد به انجام کار معینی است؛ درحالی که تعهد صادرکننده یا بانک، به شکل تعهد به پرداخت مبلغی پول است. (همان‌جا) بنابراین تفاوت بین این دو تعهد، وجه مشترک اعتبارنامه تضمینی و ضمانت‌نامه بانکی است.

^۱-علل مختلفی مانند ورشکستگی بانک و... را برای این مورد می‌توان برشمرد.

^۲-منظور از تعهدنامه‌ها، اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی است.

۲-۱-۲- قابلیت انتقال

اعتبار اسنادی از حیث قابلیت یا عدم قابلیت انتقال حقوق و اختیارات قانونی ناشی از گشایش اعتبار توسط ذی‌نفع، به شخص دیگر، به اعتبار اسنادی قابل‌انتقال و غیرقابل‌انتقال تقسیم می‌شود. در مورد انتقال اعتبار به باید به تفاوت دقیق بین انتقال اعتبار و واگذاری طلب ناشی از اعتبار توجه نمود. در اثر انتقال اعتبار رابطه اعتبار اسنادی به معنای خاص به‌طور کلی به ذی‌نفع دیگری که از او به‌عنوان ذی‌نفع دوم یاد می‌شود؛ انتقال می‌یابد و ذی‌نفع دوم در انجام تعلیقات اعتبار مانند تهیه و ارائه اسناد و همچنین مطالبه وجه جانشین ذی‌نفع می‌شود و در نتیجه تضمیناتی نیز که ذی‌نفع در خصوص اسناد مورد ارائه به بانک گشاینده و سایر طرف‌های معامله اعتبار اسنادی به معنای عام می‌دهد؛ بر عهده منتقل‌الیه اعتبار قرار می‌گیرد نه ذی‌نفع اول.

در صورت واگذاری طلب ناشی از اعتبار، ذی‌نفع اعتبار همچنان، خود طرف رابطه اعتبار اسنادی بوده و ذی‌نفع تنها مالکیت طلب معلق یا منجزی را که به‌موجب اعتبار اسنادی از گشاینده یا تأیید کننده اعتبار دارد؛ به دیگری منتقل می‌سازد. درعین حال خود ذی‌نفع همان تعلیقات اعتبار مانند ارسال کالا و تهیه اسناد مقرر را انجام داده، به بانک ارائه و تضمیناتی را که در اثر ارائه اسناد، ایجاد می‌شود؛ بر عهده می‌گیرد. به‌صورت خلاصه می‌توان گفت در انتقال اعتبار، ذی‌نفع، حق برداشت اعتبار را انتقال می‌دهد اما در واگذاری طلب ناشی از انتقال اعتبار، ذی‌نفع مالکیت طلب ناشی از اعتبار را انتقال می‌دهد ولی همچنان حق برداشت با خود اوست. اصل بر مباح بودن واگذاری طلب ناشی از اعتبار و در مقابل، اصل بر ممنوعیت انتقال اعتبار است مگر بنا به درخواست متقاضی و پذیرش بانک گشاینده و گشایش اعتبار اسنادی بر این اساس. به تقسیم تعهدنامه به قابل‌انتقال و غیرقابل‌انتقال و تمایز بین انتقال تعهدنامه و واگذاری طلب ناشی از تعهدنامه، در کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی توجه شده است. در مواد ۹ و ۱۰ این کنوانسیون به ترتیب به مباحث انتقال تعهدنامه و واگذاری طلب ناشی از تعهدنامه پرداخته شده است. بند ۱ از

ماده ۹ کنوانسیون، در مورد انتقال حق درخواست پرداخت ذی‌نفع مقرر می‌دارد «حق ذی‌نفع دایر بر درخواست پرداخت تنها در صورتی که در تعهدنامه اجازه داده شده باشد؛ و تا حدی و به شیوه‌ای که در تعهدنامه اجازه داده شده، قابل‌انتقال است.» در مقررات یو سی پی ۶۰۰ نیز به تمایز انتقال اعتبار از واگذاری طلب ناشی از اعتبار

تصریح شده است. مطابق بند ب ماده ۳۸ یو سی پی ۶۰۰، در صورت قابل انتقال بودن اعتبار باید صراحتاً در آن اعلام شده باشد که قابل انتقال است. انتقال ممکن است کلاً یا جزئاً انجام شود. در آی اس پی ۹۸ نیز، به اعتبار قابل انتقال و تفاوت انتقال اعتبار و واگذاری طلب ناشی از اعتبار تصریح شده است. مطابق بند الف از قاعده ۶-۲ نیز برای قابلیت انتقال اعتبارنامه تضمینی باید در اعتبارنامه به این قابلیت تصریح شده باشد. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۶۱۴-۶۲۰)

۲-۱-۳- چگونگی در اختیار گذاشتن وجه اعتبار

مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی از حیث چگونگی در اختیار گذاشتن وجه تعهدنامه دارای شباهت به نظر می‌رسند. مطابق بند ۳ ماده ۲ کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، «در تعهدنامه می‌توان پرداخت وجه را به هر شکلی شرط کرد. موارد زیر از این جمله است) الف) پرداخت به ارز یا واحد محاسبه معینی، ب) قبول برات ج) پرداخت به شکل مؤجل د) تسلیم یک شیء با ارزش»

در یو سی پی ۶۰۰ نیز اعتبار اسنادی بر اساس چگونگی در اختیار گذاشتن وجه اعتبار، تقسیم‌بندی شده است. مطابق بند ب از ماده ۶ این مجموعه «در اعتبار باید تصریح شود که وجه به شکل حال (عندالمطالبه)، پرداخت وعده‌دار، قبول برات مدت‌دار یا از طریق معامله اعتبار در اختیار ذی‌نفع قرار خواهد گرفت.» این تقسیم در بند ب از قاعده ۲-۱ «آی اس پی ۹۸» با عباراتی متفاوت آمده است. در این ماده به شیوه پرداخت نقدی یا طرق دیگر مانند قبول برات مدت‌دار، پرداخت وعده‌دار و معامله اعتبار^۱ اشاره شده است؛ بنابراین می‌توان گفت یو سی پی ۶۰۰ و آی اس پی ۹۸، اعتبار اسنادی را بر مبنای نحوه در اختیار گذاشتن وجه اعتبار در اختیار ذی‌نفع، به چهار نوع اعتبار اسنادی حال، وعده‌دار، قبولی و قابل معامله تقسیم کرده‌اند. در این تقسیم دو معیار در یکدیگر آمیخته شده‌اند و به همین سبب فهم این تقسیم‌بندی دچار مشکل شده است. برای فهم این تقسیم‌بندی گفته شده است که بهتر است آن را به دو تقسیم علی‌حده و خرد تقسیم کنیم. ابتدا از حیث قابلیت معامله، اعتبار اسنادی به اعتبار اسنادی قابل

^۱ - هر یک از این شیوه‌ها، خود دارای طرق فرعی دیگری هستند که جهت اختصار از نقل آن‌ها صرف‌نظر می‌شود.

معامله و غیرقابل معامله و سپس از حیث حال یا مؤجل بودن تعهد گشاینده به اعتبار اسنادی حال و مؤجل تقسیم می‌شود. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۶۲۱)

۲-۱-۴- تعداد طرف‌های تعهدنامه

شکل مرسوم ضمانت‌نامه بانکی این است که متعهد رابطه پایه از بانک به نفع شخص ثالث درخواست صدور ضمانت‌نامه می‌کند و در اعتبار اسنادی نیز متقاضی از بانک صدور یا گشایش اعتبار اسنادی به نفع ذی‌نفع آن می‌کند. در عقد ضمان سنتی، ضامن همواره شخص ثالثی غیر از مدیون اصلی در معامله پایه است اما در تعهدنامه‌ها اعم از اعتبار اسنادی تضمینی یا ضمانت‌نامه‌های بانکی و همچنین در مورد اعتبارات اسنادی تجاری می‌توان تصور کرد که همان مدیون اصلی، خود اعتبارنامه تجاری، تضمینی یا ضمانت‌نامه مستقل برای اجرا یا تضمین اجرای همان تعهد معامله پایه که بر عهده دارد، صادر نماید. این امکان در پرتوی اصل استقلال فراهم‌شده است تا شخصی ضامن دین خود شود و این نوع از ضمانت صحیح باشد. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۶۶۹-۶۷۰) در این حالت تعهدنامه به جای حالت معمول که سه طرف دارد؛ دارای دو طرف است. در اعتبار اسنادی در فرضی که گشاینده اعتبار اسنادی را به حساب خود افتتاح می‌کند؛ «اعتبار اسنادی دوجانبه متقاضی - گشاینده» و در فرضی که گشاینده اعتبار، آن را به نفع خود افتتاح می‌کند؛ «اعتبار اسنادی دوجانبه گشاینده - ذی‌نفع» نامیده شده است. از اعتبار متقاضی - گشاینده درجایی استفاده می‌شود که گشاینده اعتبار قبلاً از ذی‌نفع آن کالایی را خریده و هم‌اکنون بدهکار ثمن معامله است و برای ادای دین خود، اعتبارنامه‌ای را صادر می‌کند؛ یعنی گشاینده به حساب خود گشایش اعتبار نموده است. در این حالت اگرچه گشاینده، به موجب قرارداد پایه نیز تعهد به پرداخت دارد اما وجود اصل استقلال که مانع از استناد گشاینده به ایرادات ناشی از تعهد پایه می‌شود و این اثر عملی سبب تفاوت بین وجود و فقدان اعتبار اسنادی بین طرفین است.

در مورد اعتبار اسنادی دوجانبه ذی‌نفع - گشاینده این ابهام وجود دارد که مگر می‌شود شخصی در مقابل خود تعهدی را بر عهده بگیرد اما در واقع به نظر می‌رسد در این حالت اگرچه گشاینده و ذی‌نفع وحدت مادی دارند اما از نظر اعتبار حقوقی، دو شخص جداگانه

با دو شخصیت جدا از یکدیگر هستند؛ یعنی گشاینده، در مقام گشاینده اصیل است اما در مقام ذی‌نفع، نماینده شخصی است؛ که اصیل و ذی‌نفع واقعی است.^۱

در مقرراتی که بر هر دو نوع تعهدنامه - اعتبارنامه تضمینی و ضمانت‌نامه بانکی - حاکم است؛ مانند کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، مقررات یو سی پی ۶۰۰ و آی اس پی ۹۸، هر دو شکل از اعتبارنامه پیش‌بینی شده است. در ماده ۲ از مقررات یو سی پی ۶۰۰، بانک گشاینده اعتبار، به بانکی تعریف شده است که بنا به درخواست متقاضی یا از جانب خود، اعتبار را افتتاح می‌کند. قسم اخیر، معادل اعتبار اسنادی دوجانبه متقاضی - گشاینده است؛ اما این مقررات در مورد اعتبار اسنادی دوجانبه گشاینده - ذی‌نفع ساکت است اما این سکوت به معنای عدم امکان گشایش چنین اعتباری نیست زیرا در تحلیل حقوقی مشخص شده که این در اعتبار در واقع گشاینده از یک طرف اصیل و از طرف دیگر نماینده است و لذا در قالب عادی اعتبار سه‌جانبه که شمول این مقررات است؛ قابلیت تحلیل و بررسی را دارد.

در مقررات آی اس پی ۹۸ نیز با در نظر گرفتن بند الف از قاعده ۱-۰۹ و به‌ویژه شق ۲ از بند الف که از عبارت «گشاینده‌ای که به حساب خود عمل می‌کند» استفاده شده است؛ تنها اعتبارنامه تضمینی دوجانبه متقاضی - گشاینده صریحاً پیش‌بینی شده است. در کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، هر دو نوع تعهدنامه‌های پیش‌بینی شده است. مطابق شق (ج) از بند ۲ ماده ۲ این کنوانسیون «تعهدنامه در موارد زیر داده می‌شود) ... از جانب خود ضامن یا گشاینده اعتبار» که این مصداق تعهدنامه دوجانبه متقاضی - گشاینده است. در بند ۴ از ماده ۲ کنوانسیون نیز تعهدنامه دوجانبه ذی‌نفع گشاینده است) «تعهدنامه ممکن است ضامن یا گشاینده را به‌عنوان ذی‌نفع تعیین کند، هنگامی که وی به نیابت از دیگری عمل می‌کند.»

^۱ جهت تفصیل مطلب این بند ر.ک: بنانیاسری، همان، ص ۶۶۸ الی ۶۸۰.

۲-۱-۵- لازم بودن

مقصود از لزوم اعتبار اسنادی این است که پس از گشایش، گشاینده امکان فسخ یک‌جانبه اعتبار یا تغییر یک‌جانبه مفاد آن را ندارد. در مقررات یو سی پی ۶۰۰، اعتبار اسنادی جایز از مجموعه مقررات حذف‌شده و این مجموعه تنها ناظر بر اعتبار اسنادی لازم بوده و تنها احکام و آثار حقوقی این نوع از اعتبار را بیان نموده است. در ماده ۲ که ناظر بر تعاریف اصطلاحات است؛ به لازم بودن اعتبار تصریح شده است. در ماده ۳ نیز ذکر شده است؛ اعتبار لازم است؛ ولو آنکه به لزوم آن تصریح نشده باشد. در کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی نیز در موارد متعددی مانند بند ۴ از ماده ۷ تصریح و در ماده ۸ تلویحاً به لزوم تعهدنامه اشاره شده است. در مقررات آی اس پی ۹۸ نیز قاعده ۱-۶ در بند الف، بدون نیاز به تصریح، اعتبارنامه تضمینی را لازم، مستقل، اسنادی و الزام‌آور دانسته است. در بند ب همین قاعده نیز لازم بودن اعتبارنامه و اثر آن یعنی عدم امکان رجوع از آن، تصریح شده است؛ بنابراین مجموعه آی اس پی ۹۸، مقدم بر مجموعه یو سی پی ۶۰۰، اعتبار جایز را حذف نموده است.

۲-۱-۶- استقلال

اعتبار اسنادی برخلاف عقد ضمان و سایر عقود تبعی از تعهد پایه مستقل است و برای اجرای آن نیاز به بررسی صحت اجرای تعهدات ناشی از معامله پایه و تأیید اجرای صحیح و واقعی آن نیست. اصل استقلال در اعتبار اسنادی دارای دو معنای عام و خاص است. در معنای عام، اعتبار اسنادی از تعهد پایه که سبب مراجعه متقاضی به بانک و درخواست گشایش اعتبار شده است؛ مستقل است و در معنای خاص به معنای استقلال اعتبار اسنادی به معنای خاص از سایر روابط است. به عبارت دیگر، در اعتبار اسنادی، چند رابطه متفاوت را می‌توان تصور کرد) رابطه متقاضی و بانک گشاینده اعتبار، رابطه بانک گشاینده (بانک‌های ثانوی حسب مورد) با ذی‌نفع اعتبار (فروشنده در معامله پایه). اعتبار اسنادی به معنای خاص، در واقع رابطه بین ذینفع و بانک است (اعم از بانگ گشایش کننده یا بانک تأیید کننده). در این حالت رابطه ذی‌نفع با بانک تأیید کننده از رابطه بانک تأیید کننده با بانک گشایش کننده و رابطه ذی‌نفع از رابطه بین بانک گشایش کننده و متقاضی مستقل است.

در مورد اصل استقلال در ضمانت‌نامه‌های بانکی گفته شده است، ضمانت‌نامه مستقل برخلاف ضمان تبعی، مستقل از قرارداد پایه است بدین معنا که ایرادات و استثنائات مربوط به تعهد پایه در مقابل بانک یا ذی‌نفع قابل استناد نمی‌باشند. (سلطانی، ۱۳۹۸، ۲۷۶) و «منظور از اصل استقلال آن است که هیچ‌یک از ایرادات مربوط به قرارداد پایه از جمله بطلان، فسخ، انجام کامل تعهدات، عدم انجام تعهدات به واسطه اقدام ذی‌نفع یا قوه قاهره یا تبدیل تعهد نمی‌تواند درستی تعهدات ناشی از ضمانت را زیر سؤال برد و ضامن باید وجه ضمانت‌نامه را بدون فوت وقت پرداخت نماید». (همان‌جا) در تعریف دیگر گفته شده است) «بر طبق این اصل ضمانت‌نامه از قرارداد اصلی و پایه و مستقل بوده و در نتیجه ایرادات ناشی از قرارداد یادشده نمی‌تواند پرداخت وجه ضمانت‌نامه را متوقف کرده یا حق ذی‌نفع به مطالبه وجه آن را تحت‌الشعاع قرارداد. ذی‌نفع در هر حال محق به مطالبه وجه ضمانت‌نامه است و تنها استثنای اصل استقلال، تقلب در مطالبه وجه است». (مسعودی، ۱۳۹۷، ۱۰۸) در مورد ضمانت‌نامه نیز اصل استقلال دوجانبه است) اولاً ضمانت‌نامه از رابطه پایه‌ای که سبب صدور آن شده است؛ مستقل است و ثانیاً ضمانت‌نامه از رابطه دستور و درخواستی که بر اساس آن، درخواست‌کننده از ضامن درخواست صدور ضمانت‌نامه کرده است؛ مستقل است.^۱

در کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی در مواد ۲ و ۳ اصل استقلال مورد شناسایی و تصریح قرار گرفته است. مطابق ماده ۳ «تعهد ضامن - گشاینده مستقل است...» و مطابق ماده ۲ «از نظر این کنوانسیون تعهدنامه التزامی مستقل است...» بند الف از ماده ۴ مقررات یو سی پی ۶۰۰ نیز بیانگر اصل استقلال است. در مقررات آی اس پی ۹۸ نیز ضمن تصریح به ویژگی‌های اعتبارنامه از جمله مستقل بودن آن در بند الف از قاعده ۱-۰۶، در بند ج از همان قاعده نیز توضیح داده شده است که «... اعتبارنامه تضمینی موجد تعهدی مستقل است. لازم الوفا بودن تعهدات گشاینده وابسته نمی‌باشد به...» قاعده ۱-۰۷ همان مجموعه نیز استقلال رابطه میان گشاینده و ذی‌نفع را از رابطه بین متقاضی و گشاینده اعتبار را بیان

^۱-در مورد این استقلال و پیامدهای آن رک: تذهیبی، فریده، راهنمای تفسیری مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 785)، چاپ دوم، انتشارات جنگل، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی، تهران، ۱۳۹۵، ص ۳۰ و ۳۱.

می‌کند) «تعهدات گشاینده اعتبار در برابر ذی‌نفع اعتبار، تحت تأثیر و مقید به حقوق و تعهداتی که گشاینده در برابر متقاضی اعتبار بر اساس قرارداد، عرف یا قانون قابل‌اعمال بر این رابطه داراست؛ نخواهد بود.»

۲-۱-۷- اسنادی بودن

اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، سازوکاری اسناد محور هستند نه واقعیت محور. منشأ و خواستگاه اسنادی بودن تعهدنامه، اصل استقلال است؛ زیرا اقتضای اصل استقلال این است که بانک صرفاً با اسنادی که بر اساس اعتبار ارائه می‌شود؛ سروکار داشته باشد و نه با کالا، خدمات یا هر امر دیگری که در اسناد ذکر شده باشد؛ بنابراین وظیفه بانک، تنها انطباق اسناد با شرایط تعهدنامه و بررسی اسناد با دقت متعارف است و حق یا تکلیفی جهت بررسی صحت یا اصالت و عدم جعلیت اسناد ندارد. در بیان وصف اسنادی بودن می‌توان گفت که مطابق این وصف بانک از تحقیق در خصوص صحت و سقم وقایع موضوعی و خارجی مذکور در اسناد ممنوع است و تنها وظیفه دارد مطابقت ظاهری اسناد با مفاد تعهدنامه را مورد توجه قرار دهد. در کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، وصف اسنادی بودن تعهدنامه از تعریف مندرج در بخش ۱ از ماده ۲ در مورد تعهدنامه به دست می‌آید) «تعهدنامه التزامی مستقل است ... مبنی بر پرداخت. به صرف مطالبه یا مطالبه توأم با اسناد دیگر...» با توجه به این تعریف تنها از طریق اسناد باید قصور در انجام تعهد در مورد اعتبارنامه‌های تضمینی یا ضمانت‌نامه‌های مستقل را احراز کرد. این بیانگر اسنادی بودن تعهد گشاینده است. ماده ۵ از مجموعه یو سی پی ۶۰۰ نیز تصریح می‌کند «بانک‌ها با اسناد سروکار دارند نه کالا، خدمات یا اجرای تعهدی که اسناد ممکن است به آن‌ها مرتبط باشند.» ماده ۳۴ نیز به‌عنوان نتیجه قاعده فوق مقرر می‌دارد بانک در مورد شکل، کفایت، صحت، اصالت، مزورانه بودن یا ...مسئولیتی ندارد. در مقررات آی اس پی ۹۸ نیز علاوه بر بند الف از قاعده ۱-۰۶ که اسنادی بودن را ویژگی اعتبارنامه اعلام نموده است؛ در بند د این قاعده، به مفهوم اسنادی بودن و اثر آن اشاره شده است «از آنجاکه اعتبارنامه تضمینی، اسنادی است؛ تعهدات گشاینده وابسته به ارائه اسناد و بررسی مطابقت اسناد برحسب صورت ظاهر است.» (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۲، ۴۱۹-۴۲۳)

۲-۱-۸- معلق بودن

در سازوکار اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، تعهد بانک یک تعهد منجز نیست بلکه این تعهد معلق است به انجام عملی خاص. این عمل در اعتبارات اسنادی، به صورت ارائه اسناد منطبق بر شرایط اعتبار و در ضمانت‌نامه‌های بانکی معلق بر ارائه اسناد قصور یا تخلف متعهد یا مطالبه وجه ضمانت‌نامه - حسب مورد- است. وصف معلق بودن تعهد متقاضی تعهدنامه در مقررات مورد مطالعه قابل استنباط است. در تعریف مندرج در بخش ۱ از ماده ۲ کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، با اشاره به «التزامی مستقل. مبنی بر پرداخت در صورت مطالبه ساده یا مطالبه توأم با اسناد...» به وصف تعلیقی تعهد صادرکننده اشاره شده است. از بند الف ماده ۷ مقررات یو سی پی ۶۰۰ نیز می‌توان وصف تعلیقی را دریافت «مشروط به اینکه اسناد مقرر ... به بانک ارائه شود و به شرط آنکه اسناد ... منطبق شمرده شود...» در مقررات آی اس پی ۹۸ نیز در بند الف از قاعده ۱-۱۰ تصریح شده است «پرداخت وجه اعتبارنامه تضمینی معلق به ارائه اسناد مشخص شده می‌باشد.» مطابق بند الف از قاعده ۱-۰۶ نیز «... تعهدات گشاینده منوط به ارائه اسناد ... می‌باشد.» (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۲، ۴۲۳-۴۴۱)

۲-۱-۹- سایر موارد اشتراک

شباهت اصلی این دو تعهدنامه را می‌توان در ماهیت تضمینی، لازم بودن، اسناد محور بودن، مستقل و معلق بودن خلاصه کرد که در قسمت‌های قبل به توضیح آن‌ها پرداخته شد. هدف و عملکرد SLC همانند ضمانت‌نامه مستقل می‌باشد، به خصوص در مواقعی که از تعهداتی به جز تعهد پرداخت به موجب قرارداد فروش، حمایت می‌کند. هر دو معمولاً توسط بانک‌ها صادر می‌شوند. تعهد پرداخت مبلغ اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های مستقل، با ارائه اسناد یا گاهی با یک مطالبه ساده قابل اجرا می‌شود. اعتبارات اسنادی تضمینی تمام ویژگی‌های ضمانت‌نامه مستقل را دارا می‌باشد، از جمله اینکه باید دارای تاریخ انقضایی باشد که بنا به تقاضای ذینفع قابل تمدید به دوره‌های مشخص خواهد بود. (قربانیان، ۱۳۹۴، ۲۷۱) از جمله شباهت دیگر این است که هر دو وثیقه‌ای محسوب می‌شوند و در شمار وثایق شخصی مستقل دسته‌بندی می‌شوند. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۲، ۷۸۹) نحوه اعمال حقوقی که دارند (ذی‌نفع) این وثیقه در

اختیار دارد در این تعهدنامه‌ها با اعتبار اسنادی تجاری متفاوت و در تعهدنامه‌ها - شامل اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌ها- باهم شباهت دارد. از جمله شباهت‌های دیگر می‌توان به مقررات حاکم بر هر دو اشاره کرد زیرا کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی بر هر دو مورد حاکم است و تحت عنوان کلی تعهدنامه از این دو مورد یاد کرده است؛ در همین راستا در قسمت‌های قبل جهت تشریح وجوه شباهت به مقررات فوق استناد شد. یکی دیگر از وجوه اشتراک، بحث استثنائات پرداخت وجه تعهدنامه است که تنها شامل تقلب و جعل و کلاهبرداری است.^۱

۲-۲- وجوه افتراق اعتبارات اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی

۲-۲-۱- تفاوت در ساختار

اعتبار اسنادی از نظر ساختاری با ضمانت‌نامه متفاوت است اگر ذینفع اعتبار اسنادی خواستار تعهدی تکمیلی علاوه بر گشاینده اعتبار باشد، بانک تأیید کننده، تأیید خود را به ذینفع صادر می‌کند که بعداً دو تعهد جداگانه و مستقیم در نظر گرفته می‌شود بانک گشاینده و تأیید کننده؛ اما ذی‌نفع تعهدنامه معمولاً از یک تعهد برخوردار است و آن هم تعهد ضامن است. در مورد ضمانت‌نامه‌های غیرمستقیم نیز این قاعده صادق است زیرا تعهد ضامن متقابل در مقابل ضامن متقابل و نه برای ذینفع صادر می‌شود. (تذهیبی، ۱۳۹۵، ۳۵) در اعتبارات اسنادی ضمانتی از مکانیسم‌هایی همچون تأیید و پرداخت با پذیرش یا معامله برات استفاده می‌شود که با آنچه در بحث از اعتبارات اسنادی به کار می‌رود؛ شباهت دارد تا ضمانت‌نامه‌های بانکی. (تذهیبی، ۱۳۹۵، ۱۰۷)

۲-۲-۲- تفاوت در شکل

اعتبار اسنادی تضمینی، بر اساس آنچه گذشت؛ از حیث شکل شبیه اعتبار اسنادی تجاری است^۲ و با ضمانت‌نامه‌های بانکی تفاوت دارد و لذا علاوه بر بحث‌های ساختاری

^۱-پیرامون بحث تقلب و کلاهبرداری در مورد ضمانت‌نامه‌ها و مصادیق عملی آن ر.ک: تذهیبی، فریده، راهنمای تفسیری مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 785)، ص ۲۸ و ۲۹.

^۲-به تعبیر برخی، اعتبار اسنادی تضمینی، نوعی اعتبار اسنادی است: به نقل از: مسعودی، علیرضا، ضمانت‌نامه‌های بانکی در حقوق ایران و تجارت بین‌الملل، ص ۱۸۸.

اعتبار که در قسمت قبل به آن اشاره شد؛ آن دسته از مواردی که در مورد اعتبار تضمینی قابلیت اعمال دارد؛ مانند دخالت بانک‌های ثانویه، در مورد ضمانت‌نامه‌ها معمولاً منتفی است.^۱

۲-۲-۳- تأیید اعتبارنامه

ممکن است اعتبار اسنادی از نوع تأیید شده^۲ باشد. در این حالت، بانک دیگری اقدام به تأیید اعتبار می‌نماید و همان‌گونه که سابق بر این ذکر شد، تأیید اعتبار به‌منزله صدور اعتبار است اما در مورد ضمانت‌نامه‌های بانکی، برخی از نویسندگان قائل به این هستند که بانک تأیید کننده‌ای وجود ندارد. (قربانیان، ۱۳۹۴، ۲۷۲) در مقابل، برخی دیگر نیز ضمن پذیرش امکان تأیید در ضمانت‌نامه‌ها، گفته‌اند، برخلاف اعتبار اسنادی، استفاده از این سازوکار در ضمانت‌نامه‌های بانکی مزایا و منافع اندکی دارد؛ به همین خاطر به‌ندرت مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۳

۲-۲-۴- دخالت بانک‌های ثانویه

به‌غیر از بانک گشاینده اعتبار اسنادی به بانک‌های دیگری که در فرآیند اعتبار اسنادی مداخله دارند؛ بانک ثانویه گفته می‌شود این اصطلاح اگرچه در مقررات بین‌المللی یا داخلی به کار نرفته است اما به‌خوبی معنای کلی و موردنظر را می‌رساند. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۴۹۸) در قاعده ۲-۴ از مقررات آی اس پی ۹۸، به‌جای بانک ثانوی از تعبیر، «شخص معرفی شده»، استفاده شده است. بانک‌های ثانوی شامل بانک تأیید کننده، ابلاغ کننده، معامله کننده هستند که عملاً سبب می‌شوند در اعتبار اسنادی یک محور چهار سوویه ایجاد شود که آثار حقوقی دقیقی بر هر یک مترتب خواهد شد و این با ضمانت‌نامه‌های بانکی که غالباً دارای سه طرف درخواست کننده، بانک (ضامن) و ذی‌نفع است؛ متفاوت است. بانک‌های ثانوی در یک تقسیم کلی به دو دسته تقسیم

^۱ - در قسمت‌های بعد به این موارد پرداخته می‌شود.

^۲ - آنچه در قسمت‌های قبل در مورد تأیید اعتبار بحث شد؛ تنها به‌عنوان یک مصداق از تفاوت ساختاری اعتبارنامه تضمینی و ضمانت‌نامه بانکی ذکر شد. در این قسمت به خود تأیید و آثار تأیید پرداخته می‌شود.

^۳ - ر.ک: Roeland Bertrams, op, cit.p. 21. به نقل از: مسعودی، علیرضا، ضمانت‌نامه‌های بانکی در حقوق ایران و تجارت بین‌الملل، ص ۱۵۸.

می‌شوند ۱- بانک ثانوی که تعهد مستقلی در برابر ذی‌نفع بر عهده می‌گیرد. تنها بانک تأیید کننده، در این دسته قرار می‌گیرد. ۲- بانک ثانوی که صرفاً مأذون به انجام کاری باشد و خود، تعهدی در برابر ذی‌نفع بر عهده نداشته باشد. (بنانیاسری، ۱۳۹۵، ج ۱، ۵۰۲) بنابراین، یکی از وجوه افتراق اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، علاوه بر تعداد بانک‌های دخیل در اعتبار اسنادی تضمینی و فعالیت آن‌ها در این امر، ماهیت حقوقی روابطی که بین طرفین مختلف معامله اعتبار اسنادی و بانک‌های ثانویه ایجاد می‌شود و حدود حقوق و تعهدات هر یک از طرفین رابطه اسنادی و بانک‌های ثانوی است.

۲-۲-۵- مقررات حاکم

در قسمت قبل در قسمت سایر وجوه شباهت، از مقررات حاکم به‌عنوان یکی از این وجوه یاد شد اما باید توجه نمود که تمام مقررات حاکم بر اعتبارنامه‌های تضمینی و ضمانت‌نامه‌ها واحد نیست. مقررات یو سی پی ۶۰۰ علاوه بر اعمال در مورد اعتبارات اسنادی تجاری، تنها در مورد اعتبار اسنادی تضمینی - تا جایی که قابلیت اعمال داشته باشد- حاکم است همچنین مجموعه قواعدی که تحت عنوان عرف‌های اعتبارنامه‌های تضمینی بین‌المللی و به‌اختصار مجموعه آی اس پی (ISP98) نامیده می‌شود تنها ناظر بر اعتبارنامه‌های تضمینی است و در مقابل مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 758) تنها در مورد ضمانت‌نامه‌های بانکی اعمال می‌شود و در مورد اعتبار اسنادی تضمینی اعمال نمی‌شود. (شیروی، ۱۳۹۳، ۲۹۰) تفاوت مقررات آی اس پی ۹۸ با یو سی پی و قواعد متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه که آن‌ها نیز توسط اتاق بازرگانی بین‌المللی تدوین یافته‌اند؛ این است که مقررات آی اس پی ۹۸ در مقایسه با آن دو، مفصل است و قواعد آی اس پی ۹۸ را می‌توان به دو دسته تقسیم نمود الف) قواعد عرفی ناظر بر اعتبارنامه‌های بین‌المللی و ب) قواعد ابداعی مندرج در آی اس پی ۹۸ که در این خصوص ابتکار و نوآوری تدوین‌کنندگان آن از یو سی پی

بیشتر است.^۱ به‌طور کلی ISP98 بیش از URDG 758 جنبه حقوقی دارد؛ دلیل این اختلاف که در تمام متن ISP98 نیز منعکس است؛ در پیش گفتار آن بیان شده است.^۲

۲-۲-۶- تفاوت‌های موجود بین قواعد متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 758) و مجموعه عرف‌های اعتبارنامه‌های تضمینی بین‌المللی (ISP98)

در قسمت قبل ذکر شد که این دو مجموعه هرکدام بر یکی از موضوعات مورد مطالعه حاکم است در این قسمت به‌صورت مصداقی به مواردی از تفاوت‌هایی که بین این دو مجموعه وجود دارد و سبب تمایز اعتبارنامه از ضمانت‌نامه خواهد شد؛ اشاره می‌کنیم.

۲-۲-۶-۱- ارائه مدارک الکترونیکی

چنانچه در ضمانت‌نامه ذکر نشده باشد که مدارک به‌صورت الکترونیکی یا کاغذی ارائه شود؛ طبق بند ۱۴ از ماده ۱۴ URDG 758 ارائه مدارک فقط به‌صورت کاغذی است اما مطابق بند پ از قاعده ۱۱-۳ از ISP98، صادرکننده می‌تواند تصمیم بگیرد که مدارک الکترونیکی را قبول یا رد کند.

۲-۲-۶-۲- وظیفه اطلاع به درخواست‌کننده یا دستوردهنده

مطابق ماده ۱۶ URDG 758، ضامن یا ضامن متقابل ملزم است طرف دستوردهنده را بدون تأخیر از دریافت مطالبه وجه یا پردازش، مطلع نماید اما ضابطه شماره ۱۰-۳ ISP98 چنین اطلاعی را لازم ندانسته است.

^۱ در قسمت مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی) مقررات حاکم بر هر یک به‌صورت مفصل

بیان شد و در اینجا از تکرار مجدد آن جهت پرهیز از اطاله کلام خودداری می‌شود.

^۲ جهت رعایت اختصار و پرهیز از اطاله کلام، متن پیش گفتار ذکر نمی‌شود اما ر.ک: تذهیبی، فریده، راهنمای

تفسیری مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 785)، ص ۶۵۲.

۲-۲-۶-۳- صلاحیت صادرکننده - ضامن

مطابق URDG 758 ضامن نمی‌تواند شرایط ضمانت‌نامه یا ضوابط آن را بدون تأیید طرف دستوردهنده تغییر دهد و در صورت تغییر یا اصلاح با ریسک از دست دادن حق رجوع برای جبران خسارت مواجه می‌شود. حتی اگر اصلاحیه محدود به مواردی باشد که به سود ضامن یا سهولت عملیاتی باشد اما در شرایط محدودی که قاعده بند الف ۱۱-۳ ISP98 شرح داده است؛ صادرکننده مجاز است که یک‌طرفه شرایط اعتبار اسنادی ضمانتی یا ضوابط را تغییر دهد و درعین حال حق خود به جبران خسارت در مقابل درخواست‌کننده را نیز از دست ندهد.

۲-۲-۶-۴- تلقی شعب، به‌عنوان شعبه جداگانه

مطابق بند الف ماده ۳ از مجموعه URDG 758 شعب ضامن در کشورهای مختلف به‌عنوان بنگاه‌های جداگانه در نظر گرفته می‌شود؛ مطابق قاعده ۲-۰۲ از ISP98 نیز اگرچه شعبه صادرکننده که در حیطه دیگری فعالیت می‌کند، به‌عنوان واحد دیگری در نظر گرفته می‌شود اما تفاوت با مقررات URDG 758 این است که ضابطه شعبه جداگانه در ISP98 محدود به شعب در کشورهای مختلف نیست.

۲-۲-۶-۵- زمان بررسی و اطلاعیه ردی

مجموعه URDG 758 در بند الف ماده ۲۰، زمان بررسی را ۵ روز کاری از روز ارائه مدارک می‌داند و در اطلاعیه ردی طبق بند ت ماده ۲۴ باید ذکر شود ضامن مطالبه را رد کرده و هر مغایرتی را که دلیل آن مطالبه رد می‌شود؛ ذکر کند اما مطابق ISP98 اطلاعیه عدم پذیرش باید در مدت معقولی داده شود (بند الف ضابطه ۵-۰۱) و اطلاعیه ردی باید مطابق ضابطه ۵-۰۲ تمام موارد مغایرت را که دلیل مغایرت است؛ بیان کند.

۲-۲-۷- وجوه افتراق در حقوق آمریکا

علاوه بر موارد فوق در حقوق آمریکا دو وجه تمایز اصلی و اساسی بین این دو دسته اعتبارنامه قائل می‌شوند (مسعودی، ۱۳۹۷، ۱۸۹)

۱- قاعده جدا بودن قرارداد اصلی از اعتبارنامه در ضمانت‌نامه قابل اجرا نیست بلکه ضمانت‌نامه نسبت به قرارداد اصلی جنبه تبعی و فرعی دارد و ماهیت تبعی بودن ضمانت‌نامه، بانک ضامن را مکلف می‌سازد که به‌منظور احراز قصور واقعی و عملی مدیون اصلی در انجام تعهدات یا پرداخت دین، در ورای اسناد ارائه‌شده برای مطالبه وجه‌الضمان نیز بررسی و تحقیق کند. به علت همین ماهیت تبعی ضمانت‌نامه، ضامن نسبت به معامله و قرارداد اصلی، تعهد ثانوی پیدا می‌کند. حال آنکه صادرکننده اعتبارنامه دارای نوعی تعهد ابتدایی در مورد آن است و هیچ‌گونه مسئولیتی در خصوص قرارداد اصلی ندارد.

۲- بانک‌های تجاری آمریکا برخلاف اعتبارنامه‌های تجاری و تضمینی، قانوناً حق ندارند در معاملات مربوط به ضمانت‌نامه‌ها و صدور آن‌ها وارد شوند. بانک‌ها از اعتبارنامه تضمینی به‌عنوان راهی برای دور زدن مقررات مربوط به منع صدور اعتبارنامه استفاده می‌کنند و لذا از آن عموماً در ایالات‌متحده آمریکا یا در دیگر کشورهایی که چنین ممنوعیتی وجود دارد (مانند ژاپن) استفاده می‌شود. در ایالات‌متحده اولین بار قانون بانک ملی مصوب ۱۸۶۴ فعالیت‌های مجاز بانکی را برشمرده و در نتیجه این مقرر شد که بانک‌ها از به عهده گرفتن مسئولیت پاسخگویی بدهی دیگران منع شدند و صدور ضمانت‌نامه از وظایف شرکت‌های بیمه و دیگر شرکت‌های تضمین‌شده تعهدات می‌باشد. هرچند قانون حسابرسی ارز مصوب ۱۹۹۶ اختیار بانک‌های آمریکایی برای صدور اعتبار یا هرگونه تعهد مستقلی که پرداخت در مقابل ارائه اسناد را مقرر می‌دارد به رسمیت شناخته است بدون اینکه تحقیق و بررسی واقعی در مورد قرارداد اصلی ضرورتی داشته باشد.

نتیجه‌گیری

یکی از مسائلی که در بررسی اعتبار اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی کمتر مورد توجه واقع شده است؛ تفاوت و شباهت آن‌ها است. مطالعه تطبیقی این دو مکانیسم تضمین، سبب تشخیص وجوه اشتراک و افتراق آن‌ها شده و به تجار و بازرگانان کمک می‌کند تا با تطبیق دادن شرایط خود و محاسبه نفع و زیان و دشواری یا راحتی کار خود، یکی از این دو شیوه را انتخاب و مورد استفاده قرار دهند.

اعتبار اسنادی تضمینی و ضمانت‌نامه‌های بانکی که در کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی، از آن‌ها با عنوان کلی تعهدنامه یاد شده است؛ از جمله مکانیسم‌های تضمین مورد استفاده در معاملات بین‌المللی و در تجارت بین‌الملل است. وجوه اشتراک این دو مکانیسم با یکدیگر بیشتر از وجوه افتراق آن‌هاست. از جمله مهم‌ترین موارد اشتراک می‌توان به این موارد اشاره کرد: فقدان اثر تعلیقی بر تعهد پایه، قابلیت انتقال، چگونگی در اختیار گذاشتن وجه اعتبار، تعداد طرف‌های تعهدنامه، لازم بودن، استقلال، اسنادی و معلق بودن و سایر موارد اشتراک: ماهیت تضمینی، هدف و عملکرد، هر دو معمولاً توسط بانک‌ها صادر می‌شوند، هر دو در شمار وثایق شخصی مستقل دسته‌بندی می‌شوند. نحوه اعمال حقوقی که دارنده (ذی‌نفع) این وثیقه در اختیار دارد باهم شباهت دارد. مقررات حاکم بر هر دو تا حدودی مشترک است؛ زیرا کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به ضمانت‌نامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی بر هر دو مورد حاکم است و استثنائات پرداخت وجه تعهدنامه تنها شامل تقلب و جعل و کلاهبرداری است. از جمله وجوه افتراق این دو نیز می‌توان به این موارد اشاره کرد؛ تفاوت در ساختار، شکل، تأیید اعتبارنامه، دخالت بانک‌های ثانویه، مقررات حاکم و آن دسته از تفاوت‌های موجود بین قواعد متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 758) و مجموعه عرف‌های اعتبارنامه‌های تضمینی بین‌المللی (ISP98) که توضیح کامل هر یک از این موارد در متن مقاله انجام شد. در نهایت پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت موضوع، قانون‌گذار ایران نیز با در نظر گرفتن عرف و رویه‌های بین‌المللی و مقرراتی که به آن‌ها اشاره شد مقررات جامعی در مورد اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، تحت عنوان تعهدات پرداخت مجرد وضع نماید.

فهرست منابع

۱- کتاب‌های فارسی

- ۱- بنا نیاسری، ماشاءالله، حقوق اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی)، جلد اول، چاپ اول، موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، تهران، ۱۳۹۵.
- ۲- بنا نیاسری، ماشاءالله، حقوق اعتبارات اسنادی (تجاری و تضمینی)، جلد دوم، چاپ اول، موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، تهران، ۱۳۹۵.
- ۳- تذهیبی، فریده، راهنمای تفسیری مقررات متحدالشکل ضمانت‌نامه‌های عندالمطالبه (URDG 785)، چاپ دوم، انتشارات جنگل، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی، تهران، ۱۳۹۵.
- ۴- سلطانی، محمد، حقوق بانکی، چاپ چهارم، میزان، تهران، تابستان ۱۳۹۸.
- ۵- شیروی، عبدالحسین، حقوق تجارت بین‌الملل، چاپ هفتم، سمت، تهران، ۱۳۹۳.
- ۶- قربانیان، حسین، حقوق اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های بانکی، قانون و قلم، شاهرود، ۱۳۹۴.
- ۷- مسعودی، علیرضا، ضمانت‌نامه‌های بانکی در حقوق ایران و تجارت بین‌الملل، چاپ سوم، موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، تهران، ۱۳۹۷.

۲- مقالات

- خادمان، محمود، مقررات جدید اعتبارات اسنادی UCP 600، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی، سال چهاردهم، زمستان ۱۳۸۸، شماره ۴۸.

۳- منابع اینترنتی

- پایگاه اینترنتی لغت نامه آبادیس معنی کلمه اعتبار <https://--abadis.ir-fatofa->